

האוצר לספרי תורה וחכמה

מבית המדרש לספרייה העברית

את שורשיה של הספרייה העברית המודרנית יש לחפש בספריות שהתקיימו בקהילות היהודיות בימי הביניים, זאת מסדר הספריות הצבוריות העבריות שנתן לראות סגרתהבה והמשך של ספריות בית המדרש היהודי המסורתיות. בית המדרש היהודי הקדום בכך את החברה האורגנית סגרת שוודיה ספריות צבוריות רק בסוף המאה ה-17. ספריות בית המדרש היו ממוסדות על איש ספרים שנתנו לתן וכללו מיוקד ספרו תפילות, מקרא, משנה, תלמוד ותלכות הספריות פעלו

אסף זלצר

הספרייה באשית המאה ה-20 משמאל: ברוך הוד, מנהל הספרייה; במרכז: הספריות לוסה בתר

ספריית שער ציחן טעדה
הראשיתה לשמש לא
רק מחסן ספרים אלא
להיות בסיס לבניית
הרחני של העם

במשך שנים רבות, האוספות התואצו עם תוסף לשונויות שהתבואה עמה תנועת התשכלות קי לרונטה, כללי הספריות מתחם האצטוב מרשיות מראשות המאה ה-20 גם ספריות אלה לספריות מרעיות בתחום והתחת ומתחומים אחרים.

לארץ ישראל הגיעו יספריות התלונן תלנו במחצות השניות של המאה ה-19, תוך כללי את ראשות הספריות העבריות החישה מספרים רבים נוספים. ספרים רבים לסגנון זה נמצאו למשל בספריות בית התלמוד ריטשולר בירושלים, שוודר אלמרי סוף, ואשר הספרים נשלחו אליה מפריז.

מפנה מלטי מתפתחתן של הספריות בארץ ישראל, שהיה גם בעל השפעה על ספריות שער ציחן, התרחש במהלך תקופת העניות הראשונה (1882-1904), בתקופת זו נוסדו במשמות ספריות מקומיות (שחלקן פעילות עד היום), נוסף על הספריות שנוסדו במשמות, תקופה מרכזית

ד"ר אסף זלצר הוא חבר
מחברת "עת'חל"

ההתושבות היהודית העירונית - וירושלים בראש - שתי ספריות נוספות: שער ציון בראש מזרח ארם-נאול בירושלים (שולחם הוותה הבסיס לספריות הלאומיות).

מבט על ועדות של הספריות השונות באותה תקופה מגלה כי ניתן לסווגן לשני סוגי ספריות המשמרת, בסך הכל גם ספריות "כות עקד לנעלות מן הממשלה" בוס, שהאוסף שלה הוא למעשה לאוסף הראשוני של ספריות שער ציון, נעצר מעוקר לשמש מקור מורע לנעלות: לסווג בור העלולים ללמד את רחסי עמדת האומה בהתושבות התקלאות ולפתור את קשוו ההסתגלות שלהם לתנאים החדשים. כך הן נעצרו לשרת את התנועה הלאומי מרעו המתפתח ואת צרכי השואו. לעומתן, הן לספריות שער ציון במרחש ארם-נאול וערים אחרים מקימות שואו לסג אלוותן את אמצרות הרתת של העם היהודי כדי לוצר בארץ ישראל אוסף לאומי מרשו.

"למען תקנתם של חיי הציבור": הקמת הספרייה

לספרות מטרותיה הלאומיות של הספריות בוס, היו שאת ספריות שער ציון הקצו בראש נראשונה אגרות וולנטריות שונות.

תחילה הן אלו הדיד כגוש שטון, מכלל הרנוניץ ואלוהור רוקת, שהקומו בשנת 1886 ספריות קטנה ששמה "כות עקד ספרים" בביתו של רוקת, אך זו לא התקיימה מעשה, ככל הנראה, ולאחר שנים אחרות הצטרף לחמה גם משרד "מנו סיות", ארגון וולנטרי והורו מעל מטרות תמיכות תרבותיות, שראשונה בשנת 1843 מנו וירק, אלא שגם לאחר הצטרפות נאלצה הספריות להתמודד במטרות השנים עם מצוקות כלכליות ועם קשוים באספקת הספרים.

הלשכת הארץ ישראלית הראשונה של מנו סיות התקמה בירושלים בשנת 1888 למטרות הוותה "לסען אגרות שבסגרות ותלכו בתורו הקהילה השואפים לעמדה משותפת למען תקנתם של תו הציבור מעבר לתלכו הרענת הפוליטוים או הרעוים".

נסף לכך, ראו המוסדות כלשיה גם משפור לתנועות הרעונות הלאומיים, כך זו הוותה רק שאלה של זמן ער שפיעמה לספריות שהקומו המשרד בארצות הברות, תקופתה גם בארץ ישראל ספריות מקוסות שושרתו את מטרות הלשכת לאכן, כשנה לאחר הקמתה של הלשכת בוס, שכנתה "שער ציון", קבעו מווסדות ס בסגרות ארגון תו הקהילה היהודית בוס תקום מעור גם ספריות צומרות לסגרו טסוין כמשולמה של ספריות "כות עקד לנעלות מן הממשלה", שנסגרה מתוסר תקצוים וספרים, גוסו גם "תוככו צנני לתסוך כספות בספריות.

בוס ס' באור תרניא (17 בספרואר 1891) כגמח הספריות המתחשות בטקס תנוג, ואז העעק לה שמת השם שנותן לה היה "שער ציון", כשמה של לשכת מנו סיות בוס, אך הוא התקדשת לוסר של והרה לוב לונאורה, סופר והורו שהיה פראשו התעעעלות והמארגנום של תנועת "תוככו ציון". עותת התקופה רוננו על האורע התשוב על תנאוסם שנטשו מנו "מה נהר היה וים התג תמנת לעונארה [-לונאורה] מענטרת שרשים עמדה לכל הפתח [...]. המטופים הטופי התשועים קראו הורור, וכל העם לבותו שמת נטוב לכ, הרעש הלאומי, אהבת הספרות והתשק ללוסרותם התגבר כלמת תנאוסים" (המלוץ, כית אורי"א תרניא; הצפורת, כית אורי"א תרניא). רבוים פן התכותים בטקס ראו לא ורעו כי מלכר לשכת "מנו סיות" נצטו "תוככו ציון" תמכה בספריות גם אגרות "מנו ששה", ולמעשה רבוים פן העישוים במלאכת הקמתה הן פעולוים משלש האגרות הללו. אגרות זו, בראשונה של אתר העם, הצבה לעצמה מטרות לשמש הרעיון הרוחני המרכזי לאוספת המתגמשת בארץ ישראל. מתוך כך האתה האגרה תשומת רבת בספריות הצומרות בכלל ובספריות שער ציון בפרט. הספריות נעצרו ללמד תפקוד לאומי: "תעצרת כות הספרים הוא: להיות האוצר לספרו תורה ותכמה בארצנו התקדשת אשר וספוק מעון רותט מערו ארץ ישראל ובמשמעותה" (והשע אונשטרט, "הפלוץ", ח' במס תרניא).

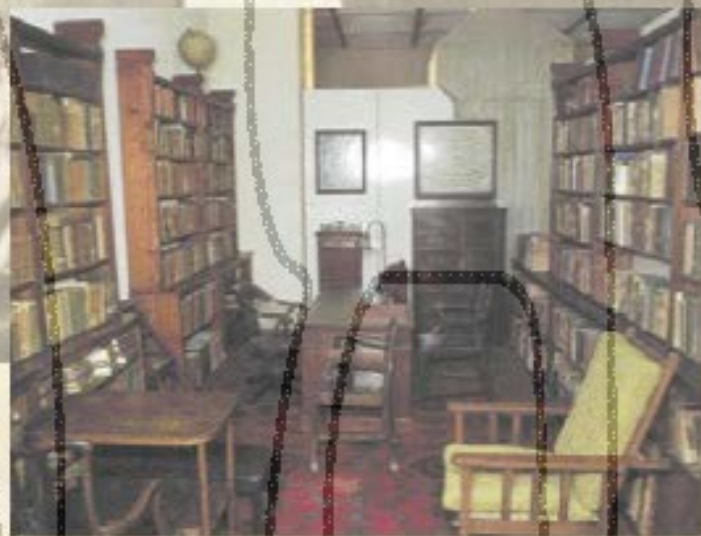
אך תחלה הספריות לכסס את מעמדה, וכבר הוא נתקלה בקשוים תקצוים ובמאמקו ויקרה על מעמדה מאכוקס אלו נסבו בון השאר סמכ הנוכות שהתנהל מאותה העת על מקוסה הראו של "הספריות הלאומיות" בארץ ישראל. בתל אביב או הנקא בירושלים, וכמת זה הוסרע בשנת 1929 לטכותה של וירושלים לספריות מנו סיות - מרש ארם-נאול, שאתה סר בשנת 90 של המאה ה 19 באוסף ספרו ווסף ותוכוץ.

אולם הקריאה בשנת ה'תר"ם

חדר העבודה של אחד השם
בבית אריאלה

גם במהלך הנוכחות על מעמדה המשוכת הספריות לקלוט ואספו ספרים חדשים, בעיקר מתרומות אקדמאיות (בגן תרומתו של לויב גולדברג, שתרם את ספריו של לומברד, נחזקה את מעמדה כיספריות המתי" של מי המשוכת ספרים רבים נוחלו את אוסדות במהלך השנים, ומגדלים רבים קיבלו על ענפם לנהלת תוך שהם נאלצו להתמודד עם קישו נוחל לתקצוב שתמורים.

בין אלכסנדריה לבינו

תחילה סוקמת הספריות ברחוב מוסטורס בוש, שהיה למרכז העסקים והפעילות הציבוריות מעור בסוף המאה ה'19. לאחר הקמת "אגודת בות", נתעורר הצורך לתענוק את מקומה של הספריות לקרנת הקראים המטבנואלים, שרסם מהם עברי להתגורר תל אביב ואכן, ערב מלחמת העולם הראשונה תענתקה הספריות לעיר המתפתחת.

שונו נסוף בתפתחותה התרחש בשנת 1922, עת הוכרה הספריות באופן רשמי כיספריות הענין תל אביב. מגדלים חדשים שנג, ואסדות חדשים נתקבלו (בגן אוספו תספריו של אחד העם, שהלך לעולמו בשנת 1927) ומבנה חדש תקים למענה (ברחוב מנטונורו).
שלה ככל הספריות המתועלות באלכסנדריה, שהותה לשם רבר אך נעלמה עם השנים, היו ספריות שערי צוין ממשוכת לפעול במשך 120 שנה. אוסדות גדלים, והוא שתאושה את ענפיה לשועדים רבים הענברים על עולם הספרים והספריות.

לציון סיפי:

1. א. אריאלה (תוכן) עיר וספי: ספריות ענין טון - בת אריאלה, רחללים 1987.
2. ר. גריס, הספר כסוק רביבת בשנים תיש-תריס, תל אביב תשי"ב.
3. ד' שחרורסוק, ספריות וספר בארץ ישראל בשלהי התקופה העות'מאנית, רחללים תש"ן.

